



ISSN: 3060-4613



MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI



O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti



No5(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal



MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI



Elektron nashr. 386 sahifa,
1-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**



MUNDARIJA

Maktabgacha ta'lim tashkiloti metodistining boshqaruv funksiyalari.....	10
Qarshibayeva Dilfuza Xidirbayevna	
Texnologik mashinalar va jihozlar ta'lim yo'nalishi talabalarida kasbiy kompetensiyani shakllantirishning pedagogik qonuniyatlari va metodologik tizimini ishlab chiqish	15
Elmanov Abbas Begmat o'g'li, Mirzaumidov Asilbek Shuxratjonovich	
Katta yoshdagi guruh bolalarida o'z-o'zini boshqarish qobiliyatini rivojlantirishda o'yinning roli	19
Ergasheva Farangiz Umidjon qizi, Fayzullayev Sharipboy Nurillayevich	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida ekologik tafakkurni rivojlantirishning dolzarbligi.....	23
Yaxshiboyeva Nargiza Rustamqulovna	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida inson resurslarini boshqarishda muvozanatlashgan ko'rsatkichlar tizimidan foydalanishning nazariy asoslari	28
Gulmira Jumanova	
Nomoddiy madaniy merosning talaba-yoshlarni yuksak ma'naviyatli shaxs sifatida tarbiyalashdagi ahamiyati	33
Erboyev Suxrob Abdusalomovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalar va ularda hissiy-irodaning shakllanishi	37
Davlatova Zebo Haydarovna	
Zamonaviy oilada avlodlararo munosabatlarning pedagogik-psixologik xususiyatlari	40
Ochilova Farida Baxriddinovna	
Maktab va oliy ta'lim muassasalarida qizlar kitobxonligini rivojlantirish metodlari	44
Qo'chqarova Oysha Oltibayevna	
Buyuk allomalar merosidan foydalanishning metodik holati va mavjud muammolari.....	48
Sevara Mamatkarimova	
Futbol o'yinida to'pga kalla bilan zarba berish.....	53
Xolmaxmatov Boburjon Musurmon o'g'li	
Использование современных инновационных методов в процессе обучения русскому языку в иноязычных группах высшего образовательного учреждения.....	56
Курбанова Шаира Исмаиловна	
Maktabgacha ta'lim mutaxassislarini tayyorlashda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish ...	60
Kushakova Gulnora Egamkulovna, Muhammadiyeva Shaxzoda Sunnatilla qizi	
Boshlang'ich sinflarda musiqa mashg'ulotlari orqali o'quvchilarning kreativ fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish metodlari	63
Muminova Feruza Farxodovna	
Alisher Navoiy merosining yoshlar ma'naviy-estetik tarbiyasidagi ahamiyati	70
Qayumxo'jayev Botirxo'ja Ikromxo'ja o'g'li	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida amaliy topshiriqlar orqali tayanch kompetensiyalarni shakllantirish metodikasini takomillashtirish	74
Saidova Dilnoza Maripovna	
К вопросу о классификации современной антиутопии.....	78
Дмитрий Валерьевич Пупонин	
Когнитивная гибкость как фактор психологического благополучия старшеклассников в период адаптации к новым образовательным требованиям	82
Муксинова Динора Азаматовна	
Oliy ta'lim muassasalarida ingliz tilida ta'lim beruvchi professor-o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini baholash: xalqaro tajribalar qiyosiy tahlili va O'zbekiston amaliyoti	87
Baxtiyarova Muniba Ne'matjon qizi	
Valeologik tarbiya asosida maktabgacha ta'lim tarbiyachilarini tayyorlashda innovatsion va raqamli yondashuvlar	92
Berkinova Charos Islomovna	



Grammatik tushunchalarni o'rgatish metodikasi.....	96
N. R. Masharipova	
Umumiy o'rta ta'lim tizimini takomillashtirish va o'quvchilar bilimini baholashda xorijiy tajribalardan foydalanish finlyandiya ta'lim tizimi misolida.....	99
Obidova Muqaddas Ro'ziqulovna	
The Difference Between Androgogy and Pedagogy.....	106
Pardayeva Aziza Rahmatillojevna	
Elektr mashinalari fanini o'qitishda raqamli ta'lim texnologiyalari.....	110
Shodiyeva Nozina Shuxrat qizi	
Umumta'lim maktablarida direktor o'rinbosarlarining aksiologik yondashuv asosida boshqaruv funksiyalari va vakolatlari hamda maktablarda ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish yo'llari.....	113
Toxirov Botirjon G'ofurjon o'g'li	
Ispan tili darslarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish usullari	119
Tursunqulov Sanjar Dilmurod o'g'li, Shukurullayeva Feruza Dilmurodovna	
Surxondaryo viloyatida yetishtiriladigan ingichka tolali paxta navlarining qo'llanilishi	124
Ubaydullayeva Komila Bozor qizi	
Bo'lajak tarbiyachilarda empatiya hissini shakllantirishning nazariy asosi	127
Xolmirzayeva Gulbahor Bahodirovna	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi	130
Raximova Dilshoda Xoliqberdiyevna	
Bo'lajak sport murabbiylarida kognitiv qobiliyatlarni rivojlantirish mexanizmlari	134
Sherzod Shuxratovich Boboyorov	
Oliy ta'lim muassasalarida talabalar sportini rivojlantirishning iqtisodiy va tashkiliy mexanizmlari.....	138
Sangirov Nuriddin Iriskulovich	
Bo'lajak o'qituvchilarning boshqaruv kompetentligini rivojlantirishning integrativ modeli	142
Rasulova Umida Bahodir qizi	
Yashil pedagogikaning konseptual modeli va tamoyillari.....	146
Raxmatova Dilnoza Abdurashidovna	
Ta'lim jarayoni ishtirokchilarida emotsional barqarorlikni shakllantirishning pedagogik-psixologik asoslari ..	149
Boymatova Munavvar Ravshan qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlashda zamonaviy raqamli platformalardan foydalanish samaradorligi.....	152
Lukmonova Salomat Gafurovna	
Rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar uchun pedagogik qo'llab-quvvatlash tizimining shakl, metod va vositalari	157
Farmonova Madina Bahriddin qizi	
Innovatsion boshqaruv tizimlarida qaror qabul qilish va kommunikatsiya samaradorligi	161
Sotvoldiyeva Xurliqo G'ayratjon qizi	
Raqamli ta'lim muhitida maktabgacha yoshdagi bolalarning media savodxonligini shakllantirish metodikasi.....	167
Choriyeva Xurmo Panji qizi	
Maktabgacha ta'lim mutaxassislari malakasini oshirish tizimining zamonaviy tendensiyalari va raqamlashtirish jarayonlarining pedagogik ahamiyati.....	172
Qosimova Sh. N., Dusmaxamedov A. A.	
Maktab o'quvchilarida o'zini o'zi tarbiyalashni shakllantirishning pedagogik asoslari (8–9-sinflar asosida)..	177
Norxo'jayeva Lobar Nuriddin qizi	
STEAM loyihalar yordamida boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy va tanqidiy tafakkurni shakllantirish	181
Mirjamolova Moxira Abdugaffor qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalashning pedagogik ahamiyati va metodik asoslari.....	188
Axmad Bolqiyev	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini xalqaro baholash dasturlari asosida baholashning pedagogik asoslari.....	191
<i>Shavqiddin Burxonov</i>	
Boshlang'ich ta'limda liderlik va pedagogik menejment muammolari.....	194
<i>Pardaboyev Doston</i>	
Raqamli ta'lim muhiti: tushunchasi, strukturasi va rivojlanish tendensiyalari.....	197
<i>Kulboyeva Dilnoza Abdug'afurovna</i>	
Особенности применения графических органайзеров на практических занятиях по дисциплине “Практикум литературы народов СНГ”.....	199
<i>Татьяна Викторовна Половинкина</i>	
Historical Stages in the Study and Treatment of Scoliosis (Spinal Curvature).....	204
<i>Shermatova Mokhira Baxodir qizi</i>	
Talaba qizlarga badiiy gimnastika cho'qmori yordamida bajariladigan fundamental mashqlarni o'rgatish....	209
<i>Musharafxon Sultanova</i>	
Oliy ta'limda tarbiyaviy ishlarni tashkil etish bo'yicha xalqaro modellarning qiyosiy tahlili.....	213
<i>Ziyotova Madina</i>	
Sport mutaxassislarini tayyorlashda voleybol o'qituvchisining ko'nikmalari va uslubi	216
<i>Turg'unov Baxtiyor O'rolovich</i>	
Matematik masalalarni yechish jarayonida boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy fikrlash va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirish	220
<i>Yusupova Latofat Nuriddinovna</i>	
Zamonaviy sharoitda bo'lajak o'qituvchilarda deontologik kompetentlikni rivojlantirishning innovatsion texnologiyalari	228
<i>Nasirova Nigora Baxtiyor qizi</i>	
Paraengil atletika mashg'ulotlarida individual yondashuvning ahamiyati	233
<i>Abduxoliqova Shoiraxon Akramjon qizi</i>	
Biologiya fanini o'qitishda xalq pedagogikasi elementlaridan foydalanish orqali ekologik madaniyatni rivojlantirish	239
<i>Baxrombekova Sojidxon Sherzodjon qizi</i>	
Maktab texnologik ta'limida axborot texnologiyalaridan foydalanishning o'quv samaradorligiga ta'siri: o'rta muddatli istiqbollar (2027–2031)	245
<i>Berdiyeva Gulnoza Rizoqulovna, Tursunov Sherzod Ziyat o'g'li, Ismatullayev Javohir Ubaydulla o'g'li</i>	
Axborot texnologiyalaridan foydalanish orqali jismoniy tarbiya va sport tizimini boshqarish samaradorligini oshirish	251
<i>Eryigitov Dilshod Xolboyevich</i>	
Enhancing Speaking Skills Productively in English	255
<i>J. M. Fayzullayev, G. R. Elmonova</i>	
Nutqida nuqsoni bo'lgan katta guruh bolalari bilan ishlashning ilmiy-nazariy asoslari	259
<i>Jumanova Iroda Nomozovna, Fayzullayev Sharipboy Nurillayevich</i>	
2–3 yoshli bolalarning maktabgacha ta'lim tashkilotiga ijtimoiy moslashuvi: nazariy va empirik tahlil	263
<i>Klicheva Dilnoza Zulfon qizi</i>	
Inson–texnika tizimida ta'lim olayotgan talabalarda iste'dod namoyon bo'lishining psixologik xususiyatlari	267
<i>Kuvandikova Gulnora Gulamovna</i>	
Bo'lajak pedagoglarning mutaxassis sifatida shakllanishida xavotirlanish holatining namoyon bo'lishi.....	270
<i>Nuriddinov Rasuljon Samitjon o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni maktabga tayyorlashda zamonaviy psixologik-pedagogik yondashuv.....	274
<i>Nuriddinova Maysara Ikramovna, Kodirova Albina Faridovna</i>	
Talabalarda qaror qabul qilishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	279
<i>Rajabova Go'zal Zarifovna</i>	
Musobaqa oldi psixologik tayyorgarlikning tezkorlikka ta'siri.....	283
<i>Sitora Elova Axmatkulovna</i>	



Pediatriya ta'limida sun'iy intellekt – talaba uchun virtual assistent.....	287
<i>Umarkulov Muhtorali Islomkulovich</i>	
Bo'lajak jismoniy tarbiya mutaxassislarida jismoniy savodxonlikni rivojlantirishning pedagogik asoslari.....	290
<i>Xakimov Xurshid Nozimovich</i>	
Сущность и виды познавательной активности детей 5–6 лет.....	294
<i>Джамилова Н. Н., Кудратова М. У.</i>	
Uzluksiz ta'lim jarayonida mustaqil fikrlovchi, ijodkor shaxsni tarbiyalashning pedagogik-psixologik masalalari.....	298
<i>Siddiqova Sanobar Xaydarovna</i>	
Ta'lim jarayonida o'quvchilarning bilish, ijodiy faolligini oshirish.....	301
<i>Siddiqova Sanobar Xaydarovna, Qushoqova Guzal</i>	
Badiiy adabiyotda Ibn Sino obrazining yaratilishidagi o'ziga xosliklar.....	304
<i>Tangirov A. J.</i>	
Ta'lim klasteri asosida zaif eshituvchi bolalarni inklyuziv ta'lim muhitiga moslashtirishning pedagogik mexanizmlari.....	309
<i>Dilnoza Xushvaktovna Ernazarova</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda sog'lom turmush tarzini shakllantirish.....	313
<i>Payzullaeva Gozzal Bayrambayevna</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarda pedagogik mas'uliyat ko'nikmasini rivojlantirishning nazariy-amaliy asoslari.....	317
<i>Maxramova Gulchexra Maxsudbek qizi</i>	
Maxsus ta'lim tizimida innovatsion texnologiyalardan foydalanishning pedagogik samaradorligi.....	320
<i>Tashkenbayeva Dilafuz Baxtiyor qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchisining kasbiy kompetentligini rivojlantirishga qo'yiladigan talablar.....	325
<i>Xazratkulova Shoira Noraliyevna</i>	
Musiq madaniyati darslarida multimedia vositalarida musiqa o'qituvchisining kompetensiyaviy tayyorgarligi.....	329
<i>Qudratova Elnoz Ismatillayevna, Ismailova Sevinch, G'oibnazarov Elmurod</i>	
Boshlang'ich ta'limda nutqiy kompetensiyani rivojlantirishning didaktik modeli.....	334
<i>Tillaboyeva Havasxon</i>	
Diskursiv yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutq madaniyatini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish.....	340
<i>Boynazarova Nilufar Tilovmurot qizi</i>	
Millatlarning o'ziga xos dunyoqarashining psixologik xususiyatlari.....	346
<i>Murxashev Axmadxon Olimjon o'g'li</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktab o'quvchilarining intellektual-ijodiy kompetentligini rivojlantirishning pedagogik strategiyalari.....	349
<i>Ergasheva Sitora Baxriddin qizi</i>	
Sinergetik yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashni takomillashtirish zarurati va imkoniyatlari.....	353
<i>Xo'shboqova Surayyo Baxtiyor qizi</i>	
Interfaol metodlar asosida o'smirlarda mustaqil tafakkurni rivojlantirish.....	357
<i>Ismoilova Mashxura Mashrabbek qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda matematika o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish.....	360
<i>Kuvanakova Guljaxon</i>	
The Role of Autonomous Learning in Developing English Language Proficiency of University Students in Uzbekistan.....	363
<i>Omonova Kamola, Mutabar Zikriddinova</i>	
Maktablarda fasilitator faoliyatini tashkil etish borasida ayrim mulohazalar.....	366
<i>Qahhorova Marjona Ixtiyor qizi</i>	
Модель и педагогические условия формирования профессиональных компетенций будущих учителей в области информационной безопасности.....	370
<i>Сагинбаева Кымбат Кенжегалиевна, Нуриддинова Майсара Икрамовна</i>	



Boshlang'ich sinf darslarida kreativ fikrlashni rivojlantirishda zamonaviy pedagogik metodlardan foydalanish.....	374
Xudoynazarova Muxlisa Bakhadirovna	
Совершенствование методической компетентности будущих учителей начальных классов на основе креативного подхода	377
Дониёрова Лайло Худайбердиевна	



SINERGETIK YONDASHUV ASOSIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI TAYYORLASHNI TAKOMILLASHTIRISH ZARURATI VA IMKONIYATLARI

Xo'shboqova Surayyo Baxtiyor qizi
Pedagogika mutaxassisligi 1-bosqich magistranti

Ilmiy rahbar: Ismoilova Adolat Anvarovna

Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti
pedagogika kafedrasida dotsenti v. b.

Annotatsiya: Ushbu ishda sinergetik yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashni takomillashtirish zarurati va imkoniyatlari ko'rib chiqiladi. Mazkur yondashuv ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish va o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: sinergetik yondashuv, pedagogik ta'lim, bo'lajak o'qituvchi, kasbiy kompetensiya, ta'lim samaradorligi, innovatsiya.

Abstract: This paper discusses the need and possibilities for improving the training of future teachers based on a synergetic approach. This approach enhances educational effectiveness and develops teachers' professional competencies.

Key words: synergetic approach, pedagogical education, future teacher, professional competence, educational effectiveness, innovation.

Аннотация: В работе рассматриваются необходимость и возможности совершенствования подготовки будущих учителей на основе синергетического подхода. Данный подход способствует повышению эффективности образования и развитию профессиональных компетенций педагогов.

Ключевые слова: синергетический подход, педагогическое образование, будущий учитель, профессиональная компетенция, эффективность образования, инновация.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimi globallashtirish va raqamlashtirish va ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarning jadallashuvi sharoitida tubdan yangilanmoqda. Ushbu jarayonlar pedagog kadrlar tayyorlash tizimiga ham yangi talablarni qo'yimoqda. Bugungi kunda bo'lajak o'qituvchidan nafaqat puxta kasbiy bilim va ko'nikmalarga ega bo'lish, balki mustaqil fikrlash, innovatsion yondashuv, o'zini o'zi rivojlantirish hamda murakkab pedagogik vaziyatlarda samarali qaror qabul qilish qobiliyatlari talab etilmoqda. Shu nuqtayi nazardan, an'anaviy, chiziqli va qat'iy tartibga asoslangan o'qitish modellarining imkoniyatlari cheklanib qolmoqda.

Natijada ta'lim jarayonini ochiq, dinamik va o'z-o'zini rivojlantiruvchi tizim sifatida talqin etuvchi sinergetik yondashuvni joriy etish zarurati yuzaga kelmoqda. Sinergetika murakkab tizimlarning o'z-o'zini tashkil etish, tartibsizlikdan tartibga o'tish va ichki salohiyat asosida rivojlanish qonuniyatlarini o'rganadi. Ta'lim jarayoni ham ko'plab subyektlar (o'qituvchi, talaba, ta'lim muhiti, pedagogik texnologiyalar) o'zaro ta'sirda bo'ladigan murakkab ijtimoiy-pedagogik tizim hisoblanadi. Shu sababli bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash jarayonini sinergetik yondashuv asosida tashkil etish pedagogik tizimning ichki imkoniyatlarini ochishga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Pedagogik mahorat – bu o'qituvchining kasbiy faoliyatni yuqori saviyada, samarali va ijodiy tashkil etish qobiliyatini ifodalovchi murakkab, ko'p qirrali ijtimoiy-pedagogik hodisadir. U o'qituvchining shaxsiy fazilatlarini, kasbiy bilim, malaka va ko'nikmalari, pedagogik texnika hamda ta'lim-tarbiya jarayonini boshqarishdagi tajri-

basining uzviy birligini aks ettiradi. Bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahorati, avvalo, ularning kelgusidagi kasbiy faoliyatga tayyorgarlik darajasini belgilab beruvchi asosiy ko'rsatkich hisoblanadi. Pedagogik mahorat o'qituvchining nafaqat fan asoslarini chuqur bilishini, balki o'quvchilarning yosh va individual xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil eta olishini ham taqozo etadi.

Ilmiy adabiyotlarda pedagogik mahorat tushunchasi quyidagicha talqin etiladi:

- o'qituvchining pedagogik vaziyatlarni tahlil qila olish qobiliyati;
- ta'lim jarayonida eng maqbul usul, shakl va vositalarni tanlash mahorati;
- pedagogik muloqotni samarali olib borish san'ati;
- o'quvchilar shaxsiga ta'sir ko'rsatish va ularni rivojlantirishga yo'naltirilgan kasbiy faoliyat majmui.

Pedagogik mahorat o'qituvchining kasbiy yetukligini ifodalovchi muhim mezon bo'lib, u uzluksiz rivojlanib boruvchi jarayon hisoblanadi.

Bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahorati bir nechta o'zaro bog'liq tarkibiy qismlardan iborat bo'lib, ular quyidagilardan tashkil topadi: kasbiy-pedagogik bilimlar pedagogik mahoratning nazariy asosini tashkil etadi. Ular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- pedagogika va psixologiya fanlariga oid bilimlar;
- ta'lim va tarbiya nazariyasi;
- o'qitilayotgan fan bo'yicha chuqur ilmiy bilimlar;
- ta'lim jarayonini tashkil etish qonuniyatlari va tamoyillari.

Bo'lajak o'qituvchi pedagogik jarayon mohiyatini chuqur anglamasdan turib, yuqori pedagogik mahoratga erisha olmaydi. Pedagogik qobiliyatlar o'qituvchining kasbiy faoliyatni muvaffaqiyatli amalga oshirishini ta'minlovchi individual-psixologik xususiyatlar majmuidir. Ular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- kommunikativ qobiliyat (o'quvchilar bilan samarali muloqot o'rnatish);
- empatik qobiliyat (o'quvchilarni tushuna olish, ularning hissiy holatini his etish);
- didaktik qobiliyat (bilimlarni tushunarli va qiziqarli bayon etish);
- tashkilotchilik qobiliyati;
- kuzatuvchanlik va pedagogik sezgirlik.

Mazkur qobiliyatlar bo'lajak o'qituvchining pedagogik faoliyatga moslashuvchanligini oshiradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Pedagogik malaka va ko'nikmalar o'qituvchining amaliy faoliyat jarayonida shakllanadi. Ular quyidagilarni qamrab oladi:

- darsni rejalashtirish va tashkil etish ko'nikmalari;
- o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashtirish;
- tarbiyaviy tadbirlarni samarali o'tkazish;
- baholash va nazoratni adolatli amalga oshirish;
- zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash.

Malaka va ko'nikmalar pedagogik mahoratning amaliy jihatini ifodalaydi. Pedagogik texnika o'qituvchining o'zini tutishi, nutqi, mimika va pantomimikasi, ovoz tembri hamda harakatlarining uyg'unligida namoyon bo'ladi. Pedagogik texnika quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- nutq madaniyati;
- tana harakatlarini boshqarish;
- hissiy holatni nazorat qilish;
- pedagogik ta'sir vositalaridan oqilona foydalanish.



Pedagogik texnika o'qituvchining ta'lim-tarbiya jarayonidagi ta'sirchanligini oshiradi. Bo'lajak o'qituvchining pedagogik mahorati uning shaxsiy va axloqiy fazilatlarini bilan chambarchas bog'liq. Ularga quyidagilar kiradi:

- mas'uliyatlilik; adolatlilik; sabr-toqatlilik;
- talabchanlik va mehribonlikning uyg'unligi;
- kasbga sadoqat; doimiy o'z ustida ishlashga intilish.

Mazkur fazilatlar o'qituvchining pedagogik faoliyatida ijobiy muhit yaratishga xizmat qiladi. Bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahorati – bu murakkab, ko'p komponentli tizim bo'lib, u kasbiy bilimlar, pedagogik qobiliyatlar, malaka va ko'nikmalar, pedagogik texnika hamda shaxsiy-axloqiy fazilatlarining uzviy birligida namoyon bo'ladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Pedagogik mahoratning shakllanishi oliy ta'lim muassasalarida nazariy va amaliy tayyorgarlikning uyg'un tashkil etilishi orqali ta'minlanadi. An'anaviy yondashuvda ta'lim jarayoni ko'proq bilimlarni uzatishga yo'naltirilgan bo'lsa, sinergetik yondashuvda talabaning shaxsiy rivoji, ichki motivatsiyasi va ijodiy faolligi ustuvor ahamiyat kasb etadi. Bu esa bo'lajak o'qituvchining kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Shu jihatdan, sinergetik yondashuv ta'lim jarayonini qat'iy andozalardan voz kechib, moslashuvchan va individual rivojlanishga yo'naltirilgan tizim sifatida tashkil etish imkonini beradi. Bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida sinergetik yondashuvni qo'llash zarurati quyidagi omillar bilan izohlanadi:

- ta'lim jarayonining murakkablashuvi va ko'p omilli xarakterga ega bo'lishi;
- pedagogik faoliyatda nostandart vaziyatlar sonining ortib borishi;
- o'qituvchining kasbiy faoliyatida doimiy o'zgarish va yangilanishga ehtiyojning kuchayishi;
- talabalarning individual xususiyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlarini hisobga olish zarurati;
- uzluksiz kasbiy rivojlanishga tayyor, reflektiv va ijodiy fikrlovchi pedagoglarni tayyorlash talabi.

Mazkur omillar bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashda ta'lim jarayonini qat'iy reja va ssenariy asosida emas, balki o'zgaruvchan, ochiq va moslashuvchan tizim sifatida tashkil etishni taqozo etadi. Sinergetik yondashuv aynan ushbu ehtiyojlarga mos keluvchi metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Sinergetik yondashuv bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash jarayonini takomillashtirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Jumladan:

Birinchidan, ta'lim jarayonida talabaning subyektiv pozitsiyasini kuchaytirish imkonini beradi. Talaba bilim oluvchi passiv ishtirokchidan ta'lim jarayonining faol subyektiga aylanadi.

Ikkinchidan, fanlararo integratsiyani kuchaytirish orqali pedagogik bilimlarning yaxlit tizimini shakllantirishga xizmat qiladi. Bu bo'lajak o'qituvchining kasbiy tafakkurini rivojlantiradi.

Uchinchidan, o'z-o'zini tashkil etish va refleksiya mexanizmlarini faollashtirish orqali talabalarda mustaqil ta'lim olish, o'z faoliyatini tahlil qilish va takomillashtirish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

To'rtinchidan, innovatsion pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar va ijodiy topshiriqlarni qo'llash uchun qulay sharoit yaratadi.

Beshinchidan, ta'lim jarayonining barqaror rivojlanishini ta'minlab, bo'lajak o'qituvchilarda professional moslashuvchanlik va raqobatbardoshlikni shakllantiradi.

Sinergetik yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashni takomillashtirish zamonaviy ta'lim tizimining dolzarb ehtiyojlaridan biri hisoblanadi. Ushbu yondashuv pedagogik ta'limni ochiq, dinamik va o'z-o'zini rivojlantiruvchi tizim sifatida tashkil etishga imkon beradi. Natijada bo'lajak o'qituvchilarda nafaqat kasbiy bilim va ko'nikmalar, balki ijodkorlik, refleksiya, innovatsion fikrlash va uzluksiz rivojlanishga tayyorlik kabi muhim kompetensiyalar shakllanadi.

XULOSA

O'zbekistonlik olimlar ham bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida sinergetik yondashuvning ahamiyatini alohida ta'kidlamog'dalar. Ularning fikricha, milliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish sharoitida an'anaviy pedagogik qadriyatlarini saqlagan holda, zamonaviy sinergetik yondashuvni joriy etish muhimdir. Bo'lajak o'qituvchidan bugungi kunda kreativ fikrlash, innovatsion faoliyatga tayyorlik, raqamli kompetensiyalar

va umrbod ta'limga intilish kabi sifatlar talab etilmoqda. Ushbu talablarning barchasi sinergetik yondashuv doirasida shakllantiriladi.

O'zbekistonda bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida sinergetik yondashuvga asoslangan talablarning shakllanishi mustaqillikdan keyingi ta'lim islohotlari hamda jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish ehtiyojlari bilan chambarchas bog'liqdir.

Ayniqsa, XXI asr boshlaridan boshlab ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, xalqaro ta'lim makoniga integratsiyalashuv va raqobatbardosh kadrlar tayyorlash masalalari dolzarb ahamiyat kasb etdi. Shu jarayonda an'anaviy, bilimga yo'naltirilgan ta'lim modelidan shaxsga yo'naltirilgan, kompetensiyaviy va sinergetik yondashuvga asoslangan modelga bosqichma-bosqich o'tish zarurati yuzaga keldi.

Dastlabki bosqichlarda, ya'ni 2000-yillarning boshlarida O'zbekistonda o'qituvchi tayyorlash tizimi asosan davlat ta'lim standartlariga qat'iy rioya qilishga yo'naltirilgan bo'lib, bilim va malakalarni egallash ustuvor hisoblangan. Biroq axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi, ta'lim mazmunining tez yangilanib borishi va pedagogik faoliyatning murakkablashuvi natijasida bo'lajak o'qituvchidan faqat bilim emas, balki mustaqil fikrlash, moslashuvchanlik va ijodkorlik talab etila boshlandi. Bu holat sinergetik yondashuvning pedagogik ta'limga kirib kelishiga zamin yaratdi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent: O'zbekiston, 2017.
3. Abduqodirov A.A. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: Fan, 2012.
4. Podlasiy I.P. Pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – Moskva: Vldos, 2005.
5. Zimnyaya I.A. Pedagogik psixologiya. – Moskva: Logos, 2000.
6. Leontyev A.N. Faoliyat, ong va shaxs. – Moskva: Politizdat, 1975.
7. Vygotskiy L.S. Psixologiya rivoji va ta'lim. – Moskva: Pedagogika, 1991.
8. To'xtaxodjayeva M.X. Pedagogika nazariyasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2013.

- 
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari



MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.